

Bēča: Latvijai graudu pietiks

INGRĪDA
MIČĀNE

Lauksaimniecībā šobrīd iezīmējušies asi kontrasti – no vienas puses, vērojamas ļoti labas graudu cenas, taču, no otras – strauji aug ražošanas izmaksas energoresursu un minerālmēslu cenu pieauguma dēļ. Tomēr, pat neskatoties uz pasaulē augošo pieprasījumu pēc graudiem, Latvijai nav jāsatraucas par labības trūkumu, uzskata lauksaimniecības kooperatīva "Durbes grauds" valdes priekšsēdētājs SANDRIS BĒČA.

Lauksaimnieku organizācijas nupat pieprasījušas valdībai noteikt ārkārtas situāciju pārtikas nozarē, to pamatojot ar energoresursu ietekmi un pārtikas cenu pieaugumu. Līdzās jau vairākkārt uzsvērtai prasībai samazināt PVN likmi virknei produktu izskan arī jaunums – aicinājums veidot valsts graudu rezerves jeb intervenci, tā stabilizējot tirgu un nodrošinot lauksaimniekiem stabilus ienākumus. Ko tas nozīmētu saimniecībā un no biznesa viedokļa?

S. Bēča: Situācija nav vienkārša, jo ir daudz neskaidrību. Pirmkārt, Eiropas Savienībā ar likumiem noteiktā intervences cena salīdzinājumā ar tirgus cenu ir smieklīgi maza. Pārdot graudus par zemāku cenu nebūtu prāta darbs, nez vai zemnieki būs ar mieru. Otrkārt – kur būs šo rezervju glabāšanas vieta, zinot, ka tās ir aizņemtas ražošanas jaudas? Un, treškārt – vai valstij ir lieki finanšu resursi šādai intervencei? Kopumā neredzu pamatu satraukumam, ka Latvijā varētu pietrūkt savu graudu maizes ražošanai. Taču citāda situācija ir ar pienu, gaļu un olām, kuru ražošanas izmaksas šobrīd ir krietni augstākas nekā produktu pārdošanas cena.

Pat ja graudus zemnieki spēj izaudzēt pietiekami, vai viss neaizies eksportam, kur tos šobrīd var pārdot dārgāk? Kas notiek ar biržas cenām?

Šogad graudu cenas biržā dzen izmisumā gandrīz visus. Audzējot labību, zemnieks ir ielcis smagu darbu, bet pārdodot reizēm jūtas vilies – pēdējos gados graudu tirdzniecība liek piedalīties sava veida loterijā. Tās tāpēc, ka cenu svārstības dienas laikā reizēm sasniedza pat 100 eiro/t. Kopumā sezonas graudu cena šādu svārstību dēļ pieauga vairāk nekā par 200 eiro/t. Secinājums –

šajos laikos sekmju lielākā daļa atkarīga ne tikai no saimnieka spējas izaudzēt graudus, bet arī no mākas tos veiksmīgi pārdot. Jāsapņā, ka kopumā pēdējos gados graudu cenas kļuvušas ļoti svārstīgas – jebkurš paziņojums par situāciju maiņu lielākajos graudu audzēšanas reģionos izsauc tūlītēju reakciju tirgū. Reizēm šīm ziņām pat nemaz nav tiešas saistības ar lauksaimniecību, vienkārši kāds cits tirgus kļuvis investoriem ne tik izdevīgs un tad nu izdomā graudus pīrkt vai arī pretēji – ātri pārdot.

Par reģioniem runājot – lielākā šīs sezonas problēma ir cenu un resursu krīze saistībā ar karu Ukrainā. Vai vispār iespējams prognozēt lietu virzību graudkopībā?

Karš Ukrainā ievērojami ietekmēs lauksaimniecību. Ilgtermiņā šīs problēmas tiks atrisinātas, bet īstermiņā, kamēr notiks pārorientēšanās, var rasties sarežģījumi. Jebkura tirgus pārdale rada satricinājumu un virkni problēmu, ar ko mēs saskaramies pirmo reizi un kam jāatrod risinājums. Tā arī šobrīd – tirdzniecības ķēdes, kuras bija saistītas ar Krievijas un Ukrainas tirgiem, ir jāpārorientē uz jaunām, un tas ir liels izaicinājums. Notiek jaunu izejvielu piegādātāju apzināšana un loģistikas veidošana. Taču viss, ko varēs atrisināt, noteikti tiks atrisināts.

Viena no šādām jaunām problēmām ir pēkšņais minerālmēslu deficīts – zemnieks var vairs nerēķināties ne ar krievu, ne baltkrievu importu, bet ko likt to vietā?

Šīs sējas sezonai minerālmēsli ir nodrošināti par 80–90%. Tiesa, par dažādām iepirkuma cenām atkarībā no iegādes laika. Iztrūkstošo daļu būs iespējams kompensēt, izmantojot precīzās tehnoloģijas vai vienkārši samazinot augu barošanas apjomus. Iznākumā ietekmē uz ražu var būt vairāki scenāriji – iztrūkstošo var daļēji kompensēt labvēlīgi laika apstākļi vai arī cietīs ražas kvantitāte un kvalitāte. Tas atstās robu ieņēmumos. Sarežģītāka situācija veidojas ar rudens sēju. Gandrīz 70% minerālmēslu tika iepirkti Krievijā, arī Eiropā ražoto minerālmēslu izejvielas liela daļa nāk no krievu un baltkrievu fosfora un kālija raktuvēm...

Kā šajā jautājumā var palīdzēt valsts?

Ne jau ar minerālmēslu iepirkšanu, kas, tuvojoties vēlēšanām, visticamāk,

PUBLICITĀTES FOTO

"Pērn esam pieņēmuši vairāk nekā 70 000 tonnu graudu, 90% no šī apjoma tika eksportēti. Izbūvēta jaudīga kalte, graudu pieņemšanas līnija, laboratorija. Tas dod jaunas iespējas zemniekiem iesaistīties kooperatīvā un daudz pilnvērtīgāk nodarboties ar lauksaimniecību," saka kooperatīva "Durbes grauds" valdes priekšsēdētājs Sandris Bēča.

VĒSTIJUMI

Sekmīgs darbs atkarīgs ne tikai no spējas izaudzēt graudus, bet arī no mākas tos veiksmīgi tirgot.

Šobrīd Zaļais kurss būtu jāiepauzē.

tiks pieminēts dažādos veidos. Bet tā nav Zemkopības ministrijas kompetence. Domāju, ka būtiskākais, ko valsts var palīdzēt šajā jautājumā, ir sekojošais – izmantojot diplomātiskos kanālus un kontaktus, savest kopā ražotājus pasaulē ar Latvijas kooperatīviem – minerālmēslu importētājiem, aizlikt labu vārdu, radīt pārliecību veiksmīgiem darījumiem. Šādi varētu izaicināt no liekiem starpniekiem, tādējādi vismaz kaut cik samazinot jau tā augsto izejvielu cenu.

Šobrīd nozarē aktuāls ir Eiropas Savienības definētais Zaļais kurss. Vai piekristat apgalvojumam, ka līdztekus daudzām la-

bām lietām tas tomēr vērsts uz ražošanas apjomu samazināšanu?

Jā, mans skatījums ir tāds, ka Zaļā kursa ieviešana un ar to saistītie augu aizsardzības līdzekļu ierobežojumi, minerālmēslu izmantošanas samazināšana un dažādu CO₂ samazināšanas pasākumu ieviešana vismaz tobrīd, kamēr notiks pāriešana uz bioloģisko vai bioloģiskāku ražošanu, ir bioloģiskāku ražošanu, lauksaimniecībā nozīmē ražas apjomu samazināšanu. Tas attiecīgi iespaidos produkcijas cenu – tā paaugstināsies. Vai šī brīža ģeopolitiskajā situācijā tas būtu pareizi? Tas, ka kopumā jāpārējas par pasaules zaļumu, ir pilnībā skaidrs, redzot, kā pasaulē pieaug eko-

loģisko katastrofu skaits, nemaz nerunājot par milzīgo dabas piesārņojumu karadarbības dēļ. No Zaļā kursa nekādā gadījumā nav jāatsakās, bet šobrīd tas nav primārais jautājums, ir radušās jaunas prioritātes un izaicinājumi tādēļ, manuprāt, ar Zaļo kursu būtu uz kādu brīdi jāiepauzē.

Kā izskatās ar pavasara sējas darbiem?

Sēja lielākoties jau noslēgusies, dažiem tā ir tuvu noslēgumam. Kā jau vienmēr – daļa saimnieku nevar vien sagaidīt pavasara darbus, daļa no ziemas miega mostas lēnāk. Nereti katram sava taisnība – reizēm agrie sējumi cieš no salnām, bet vēlāk sētie – no sausu-

ma. Vēl sējamas vēlās kultūras, kurām nepatīk salnas – pārsvarā kukurūza un saulespuķes.

Vai joprojām Latvijā zemnieki izvēlas ziemāju sējumus?

Kurzemē, tāpat kā arī visā Latvijā, viennozīmīgi dominē ziemas kviešu sējumi. Mūsu biedru saimniecībās iet mazumā mieži, bet pieaug auzu platības, rapsis saglabājas esošajos apjomos. Pupu ražība jau vairākus gadus cieš no karstām un sausām vasarām, līdz ar to samazinās audzēt gribētāju skaits. Augu sekā ir ienākuši zirņi. Vasarāji tiek sēti pārsvarā tikai tajos laukos, kuri nav piemēroti ziemājiem. Daļa saimnieku atceras gadus, kad ziemāji izsala, un vasarājiem atvēl sēklas tieši – būtībā audzē sev apdrošināšanu – saglabā graudus sēklai līdz pavasarim un tirgo tikai tad, kad skaidrs, ka ziemāji pārziemojuši.

Kādas ir "Durbes grauda" investīcijas un arī plānotais apgrozījums šogad?

Pēdējo gadu lielākās investīcijas – 1,2 miljoni eiro – bija jaunajā filiālē Priekulē. Izbūvēta jaudīga kalte, graudu pieņemšanas līnija, laboratorija. Tas dod iespējas tās puses zemniekiem iesaistīties kooperatīvā un pilnvērtīgāk nodarboties ar lauksaimniecību. Šogad ilgi domājām, ko darīt ar dabasgāzi, un pieņēmām lēmumu daļu no graudu kaltēm pāriet uz sašķidrināto gāzi. Nav runa pat par cenām un izmaksām, bet vairāk par pieejamību. Turpmāk varēsim darbināt vienā vai otrā režīmā un būsim radījuši sev manevrēšanas iespējas krīzes gadījumā. Runājot par apgrozījumu – pērn kooperatīvam tas sasniedza 23 miljonus eiro, bet šī gada prognozem vēl par agri. Ziemāji izskatās diezgan labi, tomēr rekordraža diez vai būs.

Vai iesakāt ar graudu audzēšanas biznesu nodarboties jauniem lauksaimniekiem, kuri šobrīd sāk strādāt no nulles?

Viss ir iespējams, ja vien tiec klāt pie paša būtiskākā resursa – lauksaimniecības zemes. Tas gan patlaban Latvijā ir kļuvis par diezgan lielu izaicinājumu. Auglīgas zemes ir uz izķeršanu, mūsu pusē atkarībā no vietas cena par hektāru ir 4000–7000 eiro. Tādēļ biežāk ir sastopama saimniecību pārņemšana, paaudžu maiņa, nevis sākšana no nulles. Arī mūsu kooperatīvā ir tādi gadījumi, kad jaunieši pārņem no vecākiem saimniecību un veiksmīgi saimnieko tālāk.